Vertrekpunten voor afweging: toelichtende bijlagen

1. DNA van de gemeente Meppel

Ten behoeve van de takendiscussie.

Gebaseerd op de waarden van Meppel Diep Geluk en de ontwerp omgevingsvisie gemeente Meppel.

Gelukkig Meppel: vitaliteit, leefbaarheid, vrijheid

Het ‘beginnersgeluk’ van de eerste bewoners van Meppel aan het Meppelerdiep is verworden tot een stad. Een stad met oog voor cultuur. Een stad met een hoog voorzieningenniveau. Een stad met een dorps karakter. De dorpen zijn geworden tot hechte gemeenschappen. We houden rekening met elkaar en kijken naar elkaar om. Elke wijk heeft zijn eigen karakter gekregen. Je ziet en voelt waar je bent. Meppel vindt van oudsher vitaliteit, leefbaarheid en vrijheid belangrijk. Geluk koppelt zich aan personen. Ontmoeting is het sleutelwoord. Dit vinden we ook terug in onze voorzieningen. In wijk- en dorpshuizen ontmoeten we elkaar als trefpunt om samen aan een leefbaar Meppel te werken waarin sport, cultuur en kennis samenkomen. Voor elkaar en met elkaar! Als Meppelers lossen we de problemen en uitdagingen samen wel op. Als het kan zonder de gemeente, als het moet ook samen met de gemeente.

Ondernemend Meppel: samen, durf, doen

Meppel is van oorsprong een stad van handel. Die handelsgeest hebben we nog steeds. Voor velen zijn Meppel, Nijeveen en Rogat het vertrekpunt om vooral te gaan ondernemen en te verkennen. Dat zegt iets over het goede vestigingsklimaat om samen met veel vertrouwen de wereld in te kunnen trekken en het zegt iets over de innerlijke drive van de Meppelers zelf. De gemeente heeft een groot aantal ondernemers en veel arbeidsplaatsen. Dat willen we graag zo houden.

Gastvrij Meppel: thuis, welkom, divers

Meppel is van oorsprong een stad die aantrekt. Van het ‘beginnersgeluk’ van de eerste bewoners van Meppel aan het Meppelerdiep tot de stad van handel die het in de loop der tijden is geworden. Dat betekent dat tot op de dag van vandaag Meppel als vanzelf uitreikt naar andere mensen, steden en culturen. We durven het onbekende te respecteren, lief te hebben en welkom te heten. Meppel voelt zich thuis door anderen zich thuis te laten voelen.

Groen Meppel: groen, water, natuur

Meppel is een groene gemeente. Groen zorgt voor meer geluk. Meppel zet daarom volop in op groen. Gericht op goed groen, mijn groen en gezond groen. Goede inrichting en beheer van groen, gezonde bomen en een aaibare stadsnatuur. Geniet van de natuur in de parken,

van de doorgaande groenblauwe structuur in de gemeente, van een herkenbaar landschap en natuur in het boerenland.

Karakteristiek Meppel: binnenstad, landschap, oorsprong

Meppel heeft karakter. Een beschermd stadsgezicht, monumentale panden, opvallend veel Jugendstil huizen en grachten met bruggetjes. Een stad te midden van eeuwenoude landgoederen met de statige Meppeler toren als fier middelpunt. De oude griften tussen Nijeveen en Meppel, het oude slagenlandschap met lintdorpen, de oude gasfabriek vertellen de historie van Meppel en ommeland. Dat is het karakteristieke van Meppel. Dit koesteren we.

Knooppunt Meppel: wegen, spoor, vaarwegen

Meppel is de toegangspoort naar het westen voor Oost- en Noord-Nederland en andersom voor Drenthe. Zowel voor het spoor als de weg en het water. Meppel is het logistieke knooppunt tussen West- en Oost-Nederland en Duitsland. Vanuit het oosten bekeken heeft Meppel de dichtst bijgelegen zeehaven van Nederland. Het water van het Drents plateau stroomt naar Meppel toe. Toeristisch gezien ligt Meppel omringt door natuurgebieden. Meppel brengt daardoor letterlijk en figuurlijk alles dichtbij. Steden en landen, land en water, wonen en werken, banen en recreëren, leven en geluk. Onze regiofunctie biedt zowel kansen die we graag benutten, als uitdagingen die we aangaan.

2. Ontwikkelingen en opgaven voor de toekomst

Ten behoeve van de takendiscussie.

Gebaseerd op diverse trendstudies, samengebracht in een DESTEP-analyse .

Demografische factoren:

- Vergrijzing en ontgroening: De gemeente Meppel zal te maken krijgen met een toenemende vergrijzing en een afname van het aantal jongeren. Dit heeft invloed op de zorginfrastructuur, zorginstellingen, thuiszorg, voorzieningen in de wijk en mobiliteit. Ouderen wonen langer thuis, wat vraagt om aanpassingen in de zorg en woningbouw.
- Toename van één- en tweepersoonshuishoudens: Er is een groeiende vraag naar kleinere woningen, wat gevolgen heeft voor de bouw van woningen.
- Veranderende gezinssamenstellingen: Meer eenpersoonshuishoudens en samengestelde gezinnen zorgen voor complexe woonbehoeften.

Economische factoren:

- Krapte op de arbeidsmarkt: Het wordt steeds moeilijker om (geschikt) personeel te vinden, wat vraagt om investeren en opleiden van personeel en meer samenwerkingen. Er is een focus op betekenisvol werk met maatschappelijke impact.
- Tekorten aan grondstoffen, water, stroom, personeel en ruimte: Deze tekorten hebben grote gevolgen voor hoe we wonen, werken en samenleven.
- Overgang naar een circulaire economie: Inzetten op hernieuwbare grondstoffen door schaarste. Lokale economie en korte ketens, delen, consuminderen, renoveren, repareren en samenwerken via speciale platforms worden steeds belangrijker.
- Veranderende internationale verhoudingen: Wereldhandel staat onder druk en de economische groei verschuift naar andere continenten.

Sociaal-culturele factoren:

- Afnemend vertrouwen in instituties: Er is een dalend vertrouwen in de overheid en andere organisaties, evenals tussen verschillende bevolkingsgroepen.
- Toegang tot informatie en diensten: Digitalisering vergroot de toegankelijkheid van informatie en diensten, waardoor burgers gemakkelijker toegang krijgen tot overheidsdiensten, gezondheidszorg en onderwijs via online platforms.
- Andere manier van werken: Er is een groter belang voor work-life balance en hybride werken.
- Spiritualiteit en mentale gezondheid: er is een afname van religie en een toename van spiritualiteit en het ietsisme en er is een groeiende gezondheidscultus.

- Tevredenheid: Hoewel Nederland relatief goed scoort op het gebied van tevredenheid met het leven, zijn er negatieve trends zichtbaar, vooral op het gebied van eenzaamheid en psychische klachten onder jongeren en jongvolwassenen.

Technologische factoren:

- Snelle technologische ontwikkelingen: Innovaties zoals automatisering, AI, big data, robotisering, 3D-printen, drones, zelfrijdende auto's, gentechnologie en nanotechnologie spelen een steeds grotere rol. Deze innovaties leiden tot de ontwikkeling van nieuwe producten en diensten, en stimuleren de groei van nieuwe bedrijfsmodellen zoals de platformeconomie en deeleconomie.
- Invloed van sociale media: Technologie verandert de manier waarop mensen communiceren en interageren. Sociale media en digitale communicatieplatforms maken het gemakkelijker om in contact te blijven met anderen, maar kunnen ook leiden tot isolatie en een afname van face-to-face interacties.
- Verandering in werkgelegenheid: Digitalisering leidt tot het verdwijnen van sommige banen door automatisering, terwijl er nieuwe banen ontstaan die specifieke digitale vaardigheden vereisen. Dit vraagt om voortdurende aanpassing en bijscholing van de beroepsbevolking.

Ecologische factoren:

- Complexe vraagstukken en opgaven: De samenleving wordt geconfronteerd met transities en crises zoals de energietransitie en de biodiversiteitscrisis, die grote veranderingen teweegbrengen in hoe de openbare ruimte eruitziet.
- Belang van duurzaamheid: Klimaatverandering en schaarste aan grondstoffen vragen om een focus op circulariteit, biodiversiteit en een gezond leefmilieu. Hergebruik van materialen en duurzame energie spelen hierin een grote rol.
- Extremer weer: Er is sprake van een toename van weersextremen zoals hittegolven en zware regenval.
- Kosten van verduurzaming: Kosten voor verduurzaming en duurzame keuze nemen toe. Voor mensen met een lager inkomen is het moeilijker om mee te doen.

Politiek-juridische factoren:

- Vertrouwen in de overheid neemt af: Er is een toenemende druk op gemeenten door decentralisaties en financiële bezuinigingen.
- Populisme en marketing-politiek: Dit heeft invloed op het politieke landschap.
- Decentralisaties en financiële druk: Gemeenten worden geconfronteerd met decentralisaties en de daarmee samenhangende financiële druk.
- Regeerprogramma 2024: Dit programma legt de nadruk op bestaanszekerheid, versterking van het voorzieningenniveau, relatie tussen zorgdomein en sociaal domein, versnellen van de woningbouwopgave en migratie.

3. Wettelijk verplicht of vrije keuze

Het is van belang te weten in welke mate een taak (wettelijk) verplicht is en in welke mate we een vrije keuze hebben om de taak al dan niet te doen.

Met wettelijk verplichte taken kunnen we niet zomaar stoppen. Wel kunnen we vaak zelf bepalen op welk kwaliteitsniveau we een wettelijk verplichte taak uitvoeren. Soms zijn ook daar uitvoeringsregels over.
De Raad voor het Openbaar Bestuur (ROB) heeft onder de titel “Beleidsvrijheid geduid’ een rapport uitgebracht over de (gemeentelijke) beleidsvrijheid. Centraal daarin staat de formele beleidsvrijheid:
“Formele beleidsvrijheid is de mate waarin een gemeente vrij is om zelf haar beleidsdoelen en de uitvoering van haar taken vast te stellen op basis van wet- en regelgeving. De beleidsvrijheid wordt bepaald door de mate waarin de gemeente aanvullende regels kan stellen, gehouden is aan uitvoeringsregels, regels over besluitvorming en/of vrij is te kiezen in de samenwerking.”

Op grond van deze definitie kan van elke taak, elk gemeentelijke product, worden bepaald in welke mate sprake is van beleidsvrijheid. Zo ontstaat een schaal die loopt van volledig wettelijk verplicht tot volledig vrije keuze. Overigens is het niet zo dat bij een volledig wettelijk verplichte taak geen enkele besparingsmogelijkheid bestaat. Je kunt de taak mogelijk efficiënter uitvoeren en/of met een lagere kwaliteit. Andersom betekent keuzevrijheid niet altijd dat je per direct kunt stoppen (Contracten, verplichtingen, afspraken).

De ROB noemt ook maatschappelijke beleidsvrijheid. Dat betreft maatschappelijke opvattingen over in hoeverre uitkomsten van beleid mogen verschillen. Die opvattingen verschillen in de loop der tijd en onder verschillende inwonersgroepen. Daarom is die moeilijk hard te maken en neutraal te funderen. We nemen deze maatschappelijke beleidsvrijheid niet mee.

4. Brede Welvaart

Brede welvaart gaat verder dan alleen economische welvaart en richt zich op de kwaliteit van leven van mensen in een brede zin. Het omvat niet alleen het hier en nu, maar ook hoe huidige keuzes toekomstige generaties beïnvloeden en wat de impact is op mensen elders in de wereld.

Acht thema's van brede welvaart in Meppel

Voor de gemeente Meppel richten we ons op de dimensie **'hier en nu'**, die gaat over de persoonlijke situatie van inwoners en de kwaliteit van hun leefomgeving. Deze dimensie wordt gemeten aan de hand van acht thema's, die gezamenlijk een beeld geven van hoe inwoners Meppel ervaren als plek om te wonen, werken en leven. In Nederland zijn 337 gemeenten. Meppel scoort op de totale brede welvaart op plek 242. Dit betekent dat Meppel zich in het lagere derde van de ranglijst bevindt.

1. Materiële welvaart

Dit thema kijkt naar het financiële welzijn van inwoners. Het omvat factoren zoals besteedbaar inkomen, vermogen, en de waarde van woningen. In Meppel scoort dit thema laag (positie 276 van 337 gemeenten). Vooral lage woningwaarden en een gemiddeld lager vermogen per inwoner dragen hieraan bij.

2. Gezondheid

Gezondheid gaat niet alleen over levensverwachting, maar ook over leefstijl en de ervaren gezondheid. Het percentage mensen zonder overgewicht en met voldoende beweging zijn belangrijke pijlers. Meppel scoort hier gemiddeld (positie 234), met positieve uitschieters op ervaren gezondheid, maar een lagere levensverwachting ten opzichte van andere gemeenten.

3. Milieu

Dit thema kijkt naar de kwaliteit van de leefomgeving, zoals de luchtkwaliteit en het aanwezige ecologisch kapitaal. Meppel doet het hier relatief goed met een positie van 162. De luchtkwaliteit springt er positief uit, maar er is ruimte voor verbetering op ecologisch vlak.

4. Samenleving

Sociale cohesie draait om verbondenheid tussen inwoners, zoals vertrouwen, vrijwilligerswerk, en contacten in de buurt. Meppel bevindt zich hier in de lagere regionen met een score van 211. Hoewel vrijwilligerswerk goed scoort, zijn gevoelens van eenzaamheid relatief hoog.

5. Wonen

Woongenot is meer dan de kwaliteit van een woning; het omvat ook de beleving van de directe woonomgeving. Hoe tevreden zijn mensen met hun woning en buurt?

Meppel scoort hier laag (positie 254), mede door de matige kwaliteit van woningen. Positief is de tevredenheid over de woonomgeving.

6. Arbeidsparticipatie

De mate waarin mensen de kans hebben om deel te nemen aan werk en de arbeidsmarkt wordt hier gemeten. Meppel scoort laag (positie 245), met een hoog aandeel WW-uitkeringen. Daartegenover staat een redelijke netto participatiegraad.

7. Veiligheid

Veiligheid omvat niet alleen criminaliteit, maar ook overlast zoals geluidshinder of buurtconflicten. Meppel scoort hier relatief sterk (positie 126), dankzij weinig overlast en misdaad.

8. Natuur

De kwaliteit en aantrekkelijkheid van natuurlijke gebieden spelen een rol in dit thema. Meppel staat op positie 148, wat betekent dat de natuurlijke omgeving bovengemiddeld wordt gewaardeerd.

Vergelijking met buurgemeenten

Meppel staat op de achtste plek van de 12 omliggende gemeenten op de totale brede welvaart. Het laagst wordt gescoord op Veiligheid en Samenleving ten opzichte van de omliggende gemeenten. Gemeente Meppel doet het op het gebied van arbeid het beste.

Vergelijking met vergelijkbare gemeenten

In vergelijking met soortgelijke gemeenten presteert Meppel gemiddeld. Positieve uitschieters zijn veiligheid en woonomgeving. De verschillen zijn echter klein, wat wijst op een gemiddeld niveau van brede welvaart binnen de categorie.

Bijlage 5: Toelichting op de verbanden tussen producten enerzijds en DNA Meppel en Toekomst anderzijds

Deze bijlage behoort bij het schema met de Vertrekpunten voor Afweging.

In deze bijlage wordt een toelichting gegeven het verband tussen de producten en twee vertrekpunten:

- Past een taak bij het DNA van Meppel;
- Is een taak toekomstgericht (draagt het bij aan vraagstukken voor de toekomst).

Steeds wordt daarbij de inhoudelijke link gelegd met de begeleidende teksten rond deze beide vertrekpunten voor afweging.

- Samenkracht en burgerparticipatie gaat over de zorg voor elkaar, sociale samenhang en de menselijke maat. Dat past bij de hechte gemeenschap, die Meppel en haar kernen van oudsher zijn. Vitale gemeenschappen, die met elkaar van wanten weten.
  Het is toekomstgericht, omdat het bijdraagt aan de aanpak van de hedendaagse polarisatie en het gegeven dat we ons meer in bubbels van gelijkgestemden begeven.
- Volksgezondheid draagt bij aan het probleem van overgewicht, dat onder meer het gevolg is van een ongezonde leefstijl.
- Sport draagt bij aan de gezondheid en het probleem van overgewicht. Bewegen is een factor van een gezonde leefstijl.
- Toegang en eerstelijnsvoorzieningen. Door deze goed te organiseren, kunnen we beter omgaan met de toenemende druk op de zorg door de combinatie van vergrijzing en een krappe arbeidsmarkt.
- Arbeidsparticipatie. Door te bevorderen dat iedereen optimaal bijdraagt in het arbeidsproces (of op een andere manier deelneemt aan de samenleving) dragen we bij aan het verminderen van het probleem van de krappe arbeidsmarkt.
- Voorzieningen en ondersteuning Wmo. Door de vergrijzing is de kans groot dat het beroep op deze voorzieningen toeneemt.
- Jeugdhulp. Het beroep op jeugdhulp kan toenemen door de in de samenleving geldende prestatiedruk, die ook nog versterkt wordt door groepsdruk via sociale media.
- Kunst, cultuur en media. Meppel heeft een karakteristieke uitstraling: beschermd stadsgezicht, grachten, monumentale panden, het landschap met de griften en lintbebouwing. De aandacht voor (cultureel) erfgoed sluit daar goed bij aan.
- Wegen, mobiliteit, verkeer. Meppel ligt vanouds op een knooppunt van infrastructuur. Het begon met water en kreeg een vervolg met spoor en weg. Die ligging wordt met de focus op mobiliteit verder versterkt en uitgebuit.
  Mobiliteit is tevens een belangrijke factor voor toekomstige opgaven rond wonen en werken: de bereikbaarheid van (bestaande en) nieuwe woonwijken en werklocaties. Ook is duurzame mobiliteit een opgave voor de toekomst.
- Water en groen zijn zowel kenmerkende aspecten van de identiteit van Meppel als van belang voor het omgaan met de gevolgen van klimaatverandering: overstromingen, droogte, hittestress.
- Energie, klimaat en milieu. Het verband met de vraagstukken rond duurzaamheid en klimaat hoeft geen betoog.
- Ontwikkeling fysieke leefomgeving. Dat we bezig zijn met voortdurend ontwikkelen van onze leefomgeving zit in het DNA van de ondernemende Meppeler, die durft en doet. Daarnaast is het een voorwaarde voor het realiseren van de complexe (bouw)opgaven voor de toekomst, die nodig zijn om ons voorzieningenniveau te handhaven.
- Bouwen en wonen en grondexploitaties woningen. Beide dragen bij en zijn randvoorwaarde voor de woningbouwopgave, die in Nederland de komende decennia groot blijft.

- Recreatie en toerisme. Meppel is van oudsher een gastvrij stadje met een open (handels)blik naar de wereld om haar heen. Dat klinkt door in de aandacht voor toerisme en recreatie.
- Regionale samenwerking. De oriëntatie op de regio is niet alleen een historisch kenmerk van Meppel, aansluitend bij haar ligging op een knooppunt en haar handelskarakter, maar ook een logische insteek om complexe vraagstukken gezamenlijk op te pakken.
- Economische zaken. Het ondernemen en handelen zit Meppel als het ware in het bloed. Gelijktijdig is de economische activiteit nodig voor de aanpak van vraagstukken als de circulaire economie en de krappe arbeidsmarkt.
- Zorgvuldige dienstverlening past bij de voor Meppel kenmerkende menselijke maat. Het optimaliseren ervan en het werken aan betrouwbaarheid zijn factoren die bijdragen aan het afremmen van het afnemende vertrouwen in de overheid.